

САННА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХАҢЫАТА

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 152 (8105). ☆ 1996 жыл ахсынның 24 күнү. Отуурунуң. ☆ Сманата—1084 солк.

ЧУЛУУЛАР ҮӨСКЭЭБИТ СИРДЭРЭ

Төрөөбүт албаска тапталгын кытта үрдүк спорттун ситинин ыкса ситинизэх. Спортсмен ханна да сарыттар, оройуонун, бүтүн республиканын үтүө аатын-суолун илдэс сымдыар. Ол да ийин ийин ситининтүтүн ийи-хайа ийишкэ дьон-сэргэсэ үөрэр, кизин туттар.

Чурапчы—спорттун дин аатын ким эйгэс биллэр. Ити ааты үрдүктүн тутуу хас биридин спортсмен ытык нэһэ. Аба колүөнэ спортсменнар ситининлэрин өссө чигэтэр, өссө үрдэтэр сөрүк бүгүнгү ыччангыт юннүгэр тулар.

(Дмитрий Диринский «Төрүт буортан төл-көлөнө» дин ийигэттэн).

Хатыннаах чараларынан аатырбыт Чурапчы токус томтордоруттан биридестеригэр Чурапчытаады интернат-оскуола төрүдүбүтэ 40, спорттун оскуола 30 сылларын бөлүктүгү көрө-бөлүө үбүлүөт ахсынның 14 күнүгэр, аам-даам тынныны ааксы-бонка, ыраактан чугастан бу кыһаттан кынат үүнчү-нүн көчкөх буолан көпкүт выпускниктар, оскуола чар-саарга аатырдыбыт спортсменнар, ылдыгыттар, дьон-сэргэс муһуһулар.

Күнүс бу дьоро күнгэ кэлбитер, үөрөнөөчүлөр отделениеларынан арахсан аатырбыт спортсменнар кытта көрүстүлөр. Урукку үөрөмүн сылларын санаан, оскуола остолобуойугар тардылыбыт сылаас астаах остоолго олордугар, эбиэт кэннэ колүөнэлэр көрсүһүүлэрэ ытылынына.

Кыһа чемпионнар кыһаларын төрүттээчи, тренер Д. П. Коркин аатынан спорттун саалада үбүлүөт үөрүүлүөх чааһа оскуола ситининлэрин көрө-бөлүө парадыйан сааланна. Ойно анал табличалардаах спорт куластары, Россия чемпионнара, арка-кэннэргэ манна директордарынан үлээбүт дьон, спорттун оскуола бастагы выпускниктара, медалистар-лауреаттар, дуобатчытар хамаандалара, бөлөк-кылаас үөрөнөөчүлөр, педучилище үөрөнөөчүлөрү, мин-учууталлар хаамыстылар.

Өрөгөйдөөх музыка добулуһугар Саха Республиканын былаары тахсытын бары суһуохтуттар туран көрүстүлөр. РФ үөрэтиринин туйгуна А. П. Спиридонова уонна I кылаас туйгун үөрөнөөчүтэ Юли Гаврильева алтан чуорданы дьыкылааччы тыһаппыттар дьон сүрөтин аасыты саяатан долгуттар.

Тыл Чурапчытаады республиканскай спорттун орто интернат-оскуола директора, Ил Түмэн депутаты М. Д. Гуллевка бөрүлөр. Михаил Дмитриевич интернат-оскуола төрүдүбүтүн историятынан саа-лаан бүгүнгү күнүгө үлэни-хамнаһы билиһиннэрдэ, оскуолада өр сылларга сыраларын биэрэн туран үлээбүт тренердэр, үөрэтэ-итэр үлээс сымдыар дьон, итиллээччилэр ситининлэрин юнн тутта көпсөтө.

Оттон тыл ылдыгыттарга барар. СР үөрэтин министр бастагы солбуйааччы М. П. Федоров Уралс министрствотун Бочуотунуң Дипломнарын, Грамоталарын дуобат тренердэригэр И. И. Кичинига, М. И. Бырдыныровага, директор М. Д. Гуллевка туттарбыта ытыс тыһаанан добулуһулаан, СР иччанга, турэмга, физкультурада уонна спорка министр бастагы солбуйааччы П. А. Голонцев интернат-оскуола ийгэн таһаарбыт ыччаттара бүтүүмкүт кизин туттуута бу ылдыгыттар төһө-сөөк бөлүктөтө ийгэннэ. Үөрэх министрствотун Бочуотунуң грамоталарынан ор сылаас тустууну пропагандалыыр үлэтин ийин Е. И. Новиков, сүүрүү тренера Г. Ф. Нохтускайы, кик-боксинг тренера Д. И. Винокурову, тех-үлэнигэр А. Т. Платонову, В. И. Сидорову наараада-

лаата.

40 сыл анараа өттүгэр Д. П. Коркин тэрийинтин манна көгүл тустууга бастагы күрэхтэни көбүөрө төлүмүтэ. Одулуун, Чурапчы ыччаттара күөн көрсүбүттэрэ Д. Коркин, В. Кривошапкин, Г. Артемьев оройуон маннайгы чемпионнарын аатын үк-пүттэрэ. Ийигэн сааламмыта Чурапчы көбүөрүтөн, Россияда, аан дойдуга тийи биллэр ааттар, тик сыллар: Н. Барашков, В. Карпов, А. Ермолаев, Р. Дмитриев, П. Пинигин, А. Иванов, В. Гоголев. Бу испийнэх Чурапчы спорттун оскуола бастагы тухары салбаа туруога. Оннук баа саанагы этин туран, П. А. Голонцев швейцарскай тустуу көбүөрүт бөлүктөбүт спортсменнарбытын чакчы да үөртэ.

Улуус дьахалтатын баһылыгы солбуйааччы Т. Л. Тарасов үөрөнөөчүлөргө, М. Д. Гуллевка аадырыс-таммыт Эвэрде суругу ааган ийигиннэрдэ, Улуус Муннаадын президиумун, улуус дьахалтатын Бочуотунуң грамоталарын үөртөт-итэр үлэнигэр туттартаата. Эдөх киһи үөрэх управлениетын грамоталарынан наараадаланылар.

Чурапчы сэлэнигэтин дьахалтатын баһылыга А. Р. Саргыдаев, республикатаады физкультурнай-спорттун халбохун генералнай директора В. Н. Фролов, Дьонуускайдаагы ледучилище коллективин аатынан И. Н. Охлопков, Амма улууһунаады үөрэх управлениетын начальнигы солбуйааччы М. П. Жирков, Хаһаанга улууһун ыччанка, спорка управлениетын начальнига С. П. Тимофеева, үөрэтирин үлэнигэтин улюмун председателэ Е. И. Давыдов, С. А. Новгородов аатын сүгэр Чурапчытаады орто оскуола директора В. Н. Коркин эвэрдэригэр тизир-тиэр, алгыс тылларын этэн туран сэмэй бөлүктэрин туттардылар.

М. Д. Гуллев күндү ылдыгыттарга наука доктору, Россия үрдүк үөрэтин бочуоттаах үлэнигэр аагыт ылдыт А. Н. Оконешниковага, П. А. Ойуунускай аатынан СР Государственный бириэмийэтин лауреата, СР үтүөтүөх учуутала И. М. Павловка, ор сылларга директору үлээбүт А. С. Шадринга, дуобанна аан дойдуну чемпионна, норуоттар ийи ардыларынаады троемейстер Р. Е. Колеснига, тустууга Үтүө Дуулуур облыһууларын кыайылааччы В. И. Гоголеца, тустуу тренера К. Н. Захарова, норуоттар ийи ардыларынаады физикада олимпнада кыттымытаага, XI кылаас үөрөнөөчүтэ Петьа Флегонтова, оскуола учууталларыгар Махтал суруктары туттартаата.

Үбүлүөт үөрүүлүөх чааһа интернат-оскуола үөрөнөөчүлөрүн уонна учууталларын концерттарынан тустууна. Коллектив толоруутугар «Коркин бочуоту», «Интернатчытар ырыалара», «Чэй, ылдыа Чурапчы» дин ырыалар юннүгэ эрд кымыын сааа кизин саала ийигэр дуорайдылар.

Хойукка диэри өбүгэлэр ооньуулар, үккүү-итин тэиччи тардылыны, саастаах отто остуол тула олорон уруккуну-хойуккуну ахтыстылар.

Күн-сыла баран ийгэтин ахсын оскуола сааһыран ийиэ, оттон киһи үөрөнөөчүлөрө мэдди эдэр, чигэн буолуохтара. Билиги бу кизиник аатырбыт сурадырбыт, кизин туттар көрө кыһабыт нуруутун баар буола, бэйэтин аатын ааттатар ыччаттардана туруохтун.

Чурапчы бу токус томгору—

Чулуулар үөскээбит сирдэрэ...

Чурапчы—бу спорт туоната.

Чурапчы—бу дьоллоох түбүлгэ!

Оксана ЕВГРАФОВА.

XXI-с УИЭБЭ— МИХАИЛ НИКОЛАЕВЫ КЫТТА

СР Быбар ийин юмусуһугар ахсынның 23 күнүгэр 7 кыака ылдыгыт барылааһын даанна-дарынан, СР Президентин быбарыгар быбардагыччылар 64,4 бырыһыаннара кыттыны ылды. Быбардааччылар 60,3 бырыһыаннара Михаил Николаев ийин куластаата, 28,2 бырыһыаннара Артур Алексеев, 6,1 бырыһыаннара Проний Осипов, 3 бырыһыаннара Михаил Санников, 1,6 бырыһыаннара Николай Архипов ийин.

Алдан, Мирнэй, Нерюнгри, Ленскэй, Кэбээйи улуустарыттан атын улуустарга Михаил Николаев ийин быбардааччылар агардарыттан срдуга куластаата, Артур Алексеев Ленскэй улууһугар 50-таг тахса бырыһыаны ылды.

Оттон Мирнэй улууһун быбардааччыларын 48,5 бырыһыаннара эрэ куластааһытга кыттына.

СНА.

УЛУУСКА БЫЫБАР ТҮМҮКТЭРЭ

Улуус үрдүнэн испийнэхэ юннүгүт 11011 быбардааччыттан быбардыыр учаастантарга 9929-гирэ кэлэн бюллетеннары ылдылар. Олортон 316 бюллетен албастардаах толоруллан, диннэ суоһунан аа-былыһылар.

А. А. Захаровы улууе дьахалтатын баһылыгы дуоһунаһугар куластаадыт быбардааччыларга 4931-дэрэ сөптөөбүтүн ахта, 4682-лэрэ утарда. Ойон ийин кулаас 49,7 бырыһыанын ылды.

П. Н. Минкин ийин 4589 ийин куластаата, 5024 быбардааччы юнн кандудатуратын утарда. Ойон Петр Николаевичи быбардааччы 16 бырыһыана өйөөтө.

ХАҢААНГА ДИЭРИ МАННЫК ОЛОРОБУТ?

Улахан Күөл учаастага улууе кыры сирдэригэр биридестэрэ буолар. Манна барыта 100-кэ киһи оло-лор. 5 бааһынай хаһаайыстыбалара бааллар, детсад, оскуола үлэнилэр. Бөһүөлүккэ 200-чэнэ ынах сүө-һү, 100-чэнэ сылгы ийиллэн турар.

Кырым учаастан кыһалдарын туһунан хаһыан-ка сии суруйаллар да, туох да ийин дикки хамсаа-һын тахсыбат. Ол курдук, туһааннаах боппуруостар-бытын, проблемаларытын ханна да баран быһаар-тарар кыахыт суох. Хаһаанга диэри маннык оло-робут, кырым учаастан диктан тахсыбат? Бөһү-өлүккэ маһаһын суох. Олохтоох селло барыһа суох дик сабан ийэр. Оттон медпункт үлээбүтүн дору-буһа харыстабылын управлениета үлэнигэр суоһунан быһаарар. Олохтоох АТС баар да, үлэнигэр сарбы-иан ийиллик юннүгэр сыһаарыттар. Аны суол-бутугар тохтоон аастахха, Арымаах маршруттуга-т 3 км туора сытар буолан, суоһу кыстары оһоһу-лубат. Манна үл-харчы көрдүүлэр. Оттон оскуо-ла-быт тутуута үбэ суоһунан кыһаарбат. Дьонуускай, Чурапчы телевидениета көстүбөт. Бу ыраах тэиччи сирдэргэ одус наадалаах боппуруос эбээт. Уопса-һынан, улууе юннүгэр биһр да кыра сир өйүүр төрүтэ баарын көрбөппүн. Ойон, мин санаабар, кы-рым учаастаннар ийини сайдымыларыгар улууска туһунан анал программа эрэ баар буолааһына би-һигини абырыһы.

Билигин кэмгэ ким да кырым сиргэ олоһуун барыстааһынан ааһпат. Бэрт үтүсүт куоракка, улууе, ийиллик юннүгэр нөһөбүт. Ойно хайдах сүөһү ас-ииттэн олоһоллоруй? Уонна сүөһү төбөтө адыаага дик айдаарыт. Туттарар эппит барыта көтөх, сүө-һү сүтүүтэ үкүүр. Саймытааһыны аччатын, кы-рым сирдэри көрүүхкэ сөн этэ. Тын сиригэр олох-суһар дьон өйүүхкэ. Улууе юннүгэр чаһынай дьыа-тутууттар оһоһулар көмө бырыһыанын аччатыа-ха. Оскуолабыт начальнига буолан, мал сылаата кө-лөр. Ийиэ сыһан, кыһалаттан дьон сүөһүлэрич-эбиллэр. Канилэри атын сиргэ көһөн тийдэхтэр-тэз ким үлэни хааччылар, чаһынай тутууларын ким-компенсациялыр? Итилэри барытын кырым сиргэ олоһор дьон бэйэбит көчөһүт курдук санымыт. Бу олох сыһаа, Ойон билиги эйиллиг үөрөх дьы-гар оскуолабыт боппуруоһун эйи көрөллөрүгэр ту-руосабыт.

Сага таллыһыт улууе баһылыга бу боппуруос-тары үөртөн, ырытан көрүү дик эрэлитин сүгэр-бөппүт.

А. Е. МАКАРОВ.

Улахан Күөл учаастагы дьахалтатын баһылыга.

УЛАРЫТА ТУТУУНАН

«АПРОСА» АК президең Вечеслав Штыров ийи-иннэригэтинэн, быһыт компания быларыһыттыаагар алмаһы оторууну 3 бырыһыан көрүннээн улаатын-

ларда. Хоһуурдаагар алмаһы атылаһынын эдэки-иһэрэ ордуң үөрүүлүөх. Ити структураһы уларыта тутууну кытта сибээстээх.

СНА.

КЭХТЭРИ БИЛБЭККЭ, ӨРҮҮТҮН КӨРСӨ ТУР КЭНЧЭЭРИ ЫЧЧАККЫН!

ГИМНАЗИЯ— УЛУУС КЭСКИЛЭ

Бу үрөх кыһатыгар интеллектуальнай үлэсэ дьабырдаах оҕолор сүүмүрдэнэллэр. Недаромчески коллектив сүрүн соругунан үөрэнэччилэр уйууларыгар сөн түбүлөр программалары өтөрүн, дифференцированной үөрөтүн, идэе туһаайан эриһин буолар.

Информация ураты күүстээх көмүгэр олохтоот. Билиги оҕолорбут туохха дьулуһалларын чөлүчүлүр, ону туһулаан бэйэлэрин сатаан сайыннараар буоллактарына ара күрөстөһүн тэтимин, ыгыгытты утары турар дьобурданыахтарын бөл. Оһон киини личность быһыытынан көрөн үөрөтүн-интин, интэриһин көмүсөөһүн, дьобурун, талаанын таба тайаачан сайыннарын хас биирдик учуутал мүлчүрүйбөт кэһин быһыытынан туруорулар.

Гимназияда 38 учуутал, ол иһиттэн 10 РФ үөрэтигин туйгуһунара, 15 үрдүк категориялаахтар, 4 «Саха-Азия оҕолоро» фонд стипендиеттара, үлэлиилэр. Үс учууталбыт учебниктар, программалар автордарынан буолаллар, математик С. М. Манасовна, историк Л. М. Иванова республика чулуу учууталларынан ааттамыттара, математик С. М. Романова быһыы бөһүө кылаастан үөрөнүт 18 оҕолу гимназияны бүтүртүрдэ. Выпускниктартан 4-тэрэ оҕолорун кыһыл көмүс, 2-лэрэ үрүн көмүс медалларынан түмүктэттилэр. Ити 18 выпускник бука бары үрдүк үөрөхкө киридилэр. Бу Саргылазна Михайловна сэттэ сыллаах сыраллаах үлэтин үтүө түмүгэ дьээн билиги сымалыыбыт.

«Үөрэнэччилэр билиинилэрэ» дьээн гимназия иһинэн ыытыллыбыт конкурс кыайылыааһынан нуучча тылын уонна литературатын учуутала М. Н. Иремеясова тахсыбыт. Омух тылын үөрэтигэ ураты болгоһоту ууруллар. Немейнэй тыл учуутала В. В. Габашева салалтатынан лингвистика кабинет таһылаан, тыды үөрөтүн саҥа нымдарын быһылааһына кыах үскөтүлүннэ. Английскай тыл учуутала Н. С. Соловьева Шотландияда стажировкаллан, кэлэр сайын Н. А. Белонобокаяны ытар ылааһаахпыт. Францияда стажировкаллан М. А. Манасовна быһыл билиэхэ үлэтин калда уонна 4-эр коллегатыгар Е. А. Винокуровага көдүүстөөх көмөнү өтөрүр.

Иһон гуттар дьоммутунан саха тылын, литературатын уонна төрүт культураны үөрэтэччилэрбит М. Е. Филиппова, Ф. Н. Болдовская, Л. А. Пермякова, П. П. Смирникова буолаллар. Мария Егорова уонна Фека Николаевна программалары, учебниктары суруйан бачээттэтэн, саха тылын үөрэтигэ, сайыннарына республикада кылааттарын киллэрдилэр.

ҮТҮӨЛҮҮН АЛТЫҢЫННАРАР ТУҢУГАР

Гимназия интэр үлэтин сымалыан хас биирдик үөрэнэччи гимназияны дьээн үрдүк көрдөбүллээх «Уу-санааны бэйэтүгэр интэриһингэр усулуобуйаны тэрийин» буолар.

Ытыллар дьаһаллар, үлэлэр хайыскалара иһинэхэ туһулаан. Оҕолорго «Мин гимназиям—мин дьом» дьээн өйү-санааны, бэйэ-бэйэ, байгара дуолга харыстабыллаахтык сымалыаным, ыраа-чэбдик олох тыһын интэрэ сатыыбыт.

Үөрэнэччилэр бэйэлэрин бэйэлэра салайыныылар улахан болгоһоту ууруллар. Үлэни гимназиялар уопсай муһахтарынан таллыбыт сэттэ чилим-кээх парламент сүрүнүүр. Парламент гимназия иһигэр көтөдүлүр бары боппуростары быһаара, үлэни оҕолор интэриһэринэн, бабаларынан салы-таран былаанньыт, олоххо киллэрэр.

Гимназиястар дьобурдарын сайыннарына туһула-нан араас куруһуоктар, спортивнай секциялар үлэ-лииллэр. Холбоор, фольклор куруһуоктар (салай-зачы Смирникова П. П.) дьарыктаааччылар оһуоккай, чабырдах, тойук көрүннөрүн үөрэтэллэр. Киинлэр-тэн улууска ыытыллыбыт оһуоккай конкурсулар кыттан Айта Протодьяконова бастагы, Сания Ни-пифорова үһүс миэстэлэммиттэрэ, Мотя Наумова «Кэскиллээх оһуоккайдыт» бириһинэн наһараа-ламыта. Үгүс оҕо А. В. Васильева салайар «Рит-мика», «Балнай үткүү» куруһуоктарыгар таптаан дьарыктаналлар. Мелодистар М. Васильева уола-тар хордарын, П. Кобельников духовай оркестри үлэлэтэллэр. Ааспыт үрөх дьылтытан «Эдэр жур-налист» (салайааччы Сидорова М. Н.) куруһуок тэ-

Математиктарбыт дьиринтэн үөрэтигэ идэтиһи-эрэллэр. Билэрини саҥа типтээх компьютердары ылбыһыт. Онно М. И. Хонтинова оҕолору эр-бүлбөккө, улахан дьону кытта үөрэтэр. Модернай сибээһи быһытылар, издательская дьыаланын дьа-рыктанар баалаах, быһата, компьютер кыаһын то-лору туһанарга дьулуһар.

Оҕону үөрэтигэ-интэригэ гимназияда сүрүн фигу-ра, ханна да буоларын курдук—учуутал. Иһи-билииттэн, тэрэһиниттэн, үлэһир дьобурууттан үлэ түмүктэрэ быһаччы тутулукутаахтар. Билиги со-рукпутунан сымалыыбытын научнай-методическай үлэ киһинэн өтөрүр, хас биирдик учуутал предме-тин дьириник хорутан билиитин ситиһин, научнай үлэни дьарыктанымтыгар усулуобуйаны олохтоо-һун, онно көдүүстөөх буолар. Билигин гимназия 38 учууталыттан 7-тэрэ улуустаагы методическай хол-бохтору сатайаллар. Ааспыт сыллаахха билиги баалаахтар иһи республикатаагы, 4 улуустаагы семинардар мытыллылар, «Дьобур» республика-таагы общество филанала үлэһир.

Үөрөх дьылын устата гимназиястар бэйэлэрэ талы-ылан курстарга дьарыктаналлар, рефераттары, дакылааттары суруйаллар. Ааспыт муус устата гимназия үөрэнэччилэрин 1 научнай конференция-ларыны ыыппыт, онно 117 рефератынан кыты-быттара. Онус математическай кылаастан Аржаки-Витя республикатаагы конкурса кыайан, Герма-нияда барар путевканы наһарааламыта. Выпу-скниктарбыт Юлия Кондратенко СГУ научнай-прак-тической конференциялар дакылаатынан кыты-быта, Вера Сивцева араатардар республикатаагы күрөхтөннөрүтэр (улахан дьомго). II миэстэлэм-итэ.

Улууска мытыллар предметнай олимпиадада ги-мназия хамаандата математикада, нуучча, омух ты-ларыгар, физикада, информатикада уонна историяда бастагы, географияда иһикс, химияда төрдүс ми-эстэлэри ылаттаабыта. Региональнай, республикатаагы олимпиадаларга түмүктэр эмнэ куһаана суохтар, математикада Андрей Местников Сибир уонна Дальнай Восток зональнай олимпиадалар кыта-9-с миэстэлэммитэ.

Быйыл саҥа дьылаан, онтукабыт санаа хоту-ити буолан, коллектив үлэһиргэ дьулуура улахан. Ол эрэри дьиксинэр боппуростардаахпыт. Баста-мытынан, үөһө этэн аһарытым курдук, ситиһингэ тийингэ учуутал сүрүн фигура. Билиэхэ учуутал-лар (сүүмүрдэнэн, бастыттан-бастыһыттан) кэлэ ту-раллар. Иһиллэри оҕолор дьээнэн хаачыһыта болгоһоту ууруллар, үлэ билииттэн мытыллара наада. Билигин 7 учуутал дьомто суох. Аны иһи-лиэктэртэн кэлэр оҕолорго интернат аһыллара, бу-ка, мүлчүрүйбөтэ буолуо, мань эмнэ эрдэттэн би-һармааха.

А. ИУСТИНОВА, гимназия директора.

БАСТАКЫ ХАРАҢАЧЧЫ

Дьомно сымалылар хаачыстыбалары: тиһинэй, ис-культураалаах, эппит тылга турумтуо буолуу.

Талтыр өҥө, хара, хараҥа-кугас, уопсайынан, хараҥатыллар.

Сөбүлээн астыр булуудат: «Итичье молоко» торт.

Байыттар иһэринэн сымдар ити сураһыһынара киһи киһи-тугу туһунан көпсиклэрэ буолуо дуо?

«Журналистка» куруһуок чилиһинэрэ Света Ла-вентьева, Тана Павлова уонна Оля Неустроева учу-таллара Лия Михайловнаны көрсө охсорго тиэтэ-биттэрэ. Ааспыт үрөх дьылыгар аһыллыбыт улуус-республикада ытыллыбыт «Сыл бастыг учуутала» республикада мытыллыбыт кытан, бэйтин номина-циялар кыайылыааһынан тахсыта чакчы иһэ туттунуулаах, үөрүүлээх суол этэ.

Атын-атын да камнэ көрүстэллэр, кыргыттары биһр—Лия Михайловна конкурса хайдах кыты-ыта интэриһиртэһитэ.

—Конкурс надияла устата Оҕо саас дьарыһаһыгар мытыллына. Барыта 24 улуустан 67 учуутал түөт бөлөххө араһсан күрөхтэһит. Бу иһиннээги көч-курса аһыах историк кытыбыт абит, оттон бу сырыкта саамай албэхтар билиги буолуобут. Чу-ралыттан 5-учуутал бары куһаана суох түмүкэ-нибит үсүт финалга табыстыбыт.

Бастагы түһүмэххэ «Преподавание истории как фактор формирования современного менталитета» дьээн темабынан үлэи систематын көмүснээтин. Аһо-дас уруоктун 14 №-дээх оҕуулаада XI кылаака «Итоги второй мировой войны: вчера и сегодня» дьээн темада ыттым. Кылаас 21 оҕодоох, бэртээхэй дьом, олус көмөлөстүлэр.

Иһиттэн салты эдэр репортердар иһитылар уратылар.

Тана, Оля: финал туһунан көпсээ эрэ.

Л. М.: Түмүкүтүн субютада эппиттэрэ, 14 фи-налистан 7 конкурсаны кыайылыааһынан аатта-быттара. Ол иһигэр иһитин эмнэ. Оҕолор жюрилар иһитин бастыһынан ааттабытыттан соһуан эрэ хаалбытым. Таһах, үһүс түһүмэххэ импровизация-уруок ытыахтаах этибит. Быраабытаны быһааран, уруок тематын бизрэн баран, 1 чаас сорохотуу хосно хааллараллар. Онно бөлөһүннэ охсуохтааххын, Мизэ «Время собирать камни» дьээн тема түбү-күтэ. Бу иһиннээги сылга оҕуулаада уонна улууска мытыллыбыт конкурстарга мытылаабыт уруокла-бын саныы түсүтүм уонна экология тематын ис-торияны кытта сибээстэн бөлөһүннэтинэн барбы-тым. Оҕолорго ордук чугас буолтуу дьэи, сонһуу форматын талытым. Судургутун эттэххэ, үһүс-үтү-үтү-үтү күрөхтөннэллэр. Холбоор, ханык бөдө-экологическай проблемалар бааллары, оҕору хайдах туоратыахха? Кэлэр көлүөнэ билиги тугу хаалла-рабытты? Ытыктыларга эппиттииллэр. Быһага, бочуумнаах, толкуйлатар, проблемнай теманы тула көпсөтэллэр, лозуннары этэллэр, историкада кыт-таллар. Уруок оҕо интэриһиттэн тахсан таһылаан, сыалын ситэр. Иһини сөбүлээбиттэр быһылаах.

Света Лавентьева: Лия Михайловна, хомойдох-хуна хайдал иһарынааһыт?

—Сытан эрэ наһыл музыканы истэбин. Олус ык-саатахпына, суба наада буоллаһына, иһэбэр тийэ-бин. Санаабын үлэстэбин. Киһи миң сүбэһитим, арааччылааччы.

—Дьоллооххун дуо?

—Дьоллооххун. Иһа, аба тапталын билэн, бэйэм дьэи тархан, оҕолонот. Студент оловун нэрэ көмнө-рө иһитин түмүкүтүлэр, тапталы идэбинэн үлэ-либин.

«Бу миң сорохоту ситиһиим буолбатах»,—дьир Л. М. Иванова. Коллегаларыгар, историктар мета-дическай холбохторулар, үлэһир коллективыгар махтата улахан.

—Гимназияттан бастаһынан манньа улахан кон-курса кытан баран юны аһыа туһан бизрбэ-х-питтэн олус үөрөбүн.—дир Лия Михайловна уонна оҕолуу истик сирэйэ сырдаан ылар.

М. СИДОРОВА.

А. КОРКИНА.

директоры интэр үлэсэ солбулааччы.

«Саха сирэ» хаһыат бу сыл сатынааы 19 жүнүстүр биологияччекай наука кандидата Г. Попов фольклорист, этнограф Андрей Андреевич Саввин төрөөбүтэ 100 сылын туолбутунан улахан ытатыыа суруйду-рун, аймага, сикке бусулап тураммын, улус астын-алгыа аахтым.

Эдэр саатыгвар улахан сэтгэлээр үлэни үлэтэи
архыны хааларыта мэнэдэс кинигэ бугдан тэдэн
дун шатарын дунд нэзыхтөр дэн бүх аралд.

Сэрий бидан инхитэр таайбар хоном жалбитим ту-
дуган тугу ойдоом хавчбылхын сурууокупм бажа
рабын. Солтоот - Хатын инкэ ардытар кыраны
«Нылым сизия» кутхон баара. Онно эдыняим Дав-
ыстах оспоролторо. Кэргэнэ Дмитрий Соловьев
ик колхон бастаа сылгыныта этэ. Сытар ынаа
туруорбат көрсө-сөмөй майгылааба. Хоборос, Мар-
фа дин кыргыттардааа эолора Саара мунгыннин
саястыта.

Тааийн өндөрүүсн Дайныстаахха баара. Кини нуучча дөхөтүгэр илороро. Сугуолу толору нумаады бөбө. б.ар булгара. билигин санаатахха, жайцннанзт бэвтэтир зөнү. Мнэхэ уонга Савваа кумаады. харцавас биэрара. Дайныс арыылаах дэллөнөскөтө мааньтас да буолара. Тааийн билигин, ампаарга утуварбыт. Илнн көмөсөөххэ нэти сытан утууан хаарыж. Күн ортото баарда турарым. Ондорей маанга татаастаада. куруук тэбэрэ-ыраастаха сылдыра. Онно суох, мин буору-сыйгы бурунэн киирэн нөтөхтөрчө тааһын киригөрөм буолуб. Ол эмиз харахтар ойууланан хаалбыт. Итинтөн ыла элбөх, сыл-хонун элээнкөтө... Үөрүбэтэхпит. Сүрүн, үсүл-таскал сылдымы. дөдөмнө олоруу, арыяра барыды барыгы уу сүүрүгүн курдук ааслыта. 1950 сыллаахха ир, мнэйд барбытым көнө 1951 сыллаахха элбүт сурахтаада.

Билгигин жинан зата-суоля кайылактар ахталган прү-
риттан жаңаа уоробия Тэйддарбын Ыстаованы,
Җипыгари көрсүбөккө, чуастык билгисленик кал-
былыны Эдэжидарбын Аайахы, Окулүүнү үчүгэйлик
бөлөбүн. Сулуусуаттан кыбылдар хормыкка, танаа-
нан-сыйытан, аһытан үлдүнөк көмөлөсүйтүрө...

И. И. САВВИН
тыыл, ула ветерана, Чурапчы сэл.

1997 оыл тохсунньу 1 күнүттэк РФ саяа холуобунай кодексе күүнүгэр икхирэр. Республикалар прокуратура хуораттар уокна улуустар прокурор-нарыттар, следователлэригэр анаак ыһыһы киби күн-нээх семинара бу докумуон сүрүн балаһыанньа-ларх үөрэтхигэ уокна балаһарыга аһанна. Семинар салаһааччыта, СР прокуратура салбырааччы Сергей Немнов эппитинэн, саяа кодексы ахтыбыһынайды уокна сөптөөхтүк туһаныы холуобунай бүрүтү оло-рууу утары охсубууну, ордук, экономикка эйгэ-сэр, саяа үрдүк таһымга таһарыа.

Саха сүрүн Журналистарын союбун бэрэбэрийи-
ннэата Журналистар союзтарын аһар конкурсуун сыга
балаһыттылар, бхэртэттэ. Ийиллэ Журналистар
бирэһиһэлэре жанык номинацияларынан дигерил-
лихтэре: сыл халыката, тсжаа, бэриниһэлэх, суо.уу
иһи, сыл репортажа, сыл сыйлыгы, алаһыттар уо.д.а.
«Сыл дебюта», үрдүк уусураи таһымаах хаартык
калар сэрималары иһи Ережей Порядин, аатын
уонна Борис Васильев аатынан халыт бастыт жур-
налиһыгар сыга бириэмийэлэр олохтобулар. Элек-
троннай маасабай информация тарылларан журна-
листарыгар тусла «Немүс микрофон» бириэмийэ
олохтоно. Итти таһынан өр сылдаах ула.уонна
саха журналистикатын сайдыытыгар кыдыатын иһи
сокуомийэлэри олохтуурга быһаарыдынна.

1987 онд 6 саяа бэлгэсэнхтээх СР Журналистарын союуһун 40 саяа туоларынан шибээстэм, хөсөөлөөх уонна маассабай дьаһаллар дирекциялагын тэтиэр-бүгд бийларыы ылдыбынна, дьаһаллар биллэййара-ригэргэтинляһо.

СР Журналдарын согушун бырыбгытанын
интересин сунулар булла.

.. Ийнхүү төрөөдүт төрүт дайду, алзас ахитлагана уртын цынги наймины унзуннаар. хүүснэр хүүс эбэр, соготохсубут санаадыг мөнхөөрдэр буслав...

Соторутаахыг «Ахылдана» Сыннаалыг нийгмийн улууска нэн багтаан, ахилдныг кичатын үөртлээн илэн Мугудай күнз шытылам, биэр дайдулаахтарым, дымж-сэргэнэ сэлтэхлээн авта Билэ холулан от тэхжэ, үгүстэр Мугудай сирин-уотуп ватырар «Нелүкээдэ» нэр кароднай ансамблыман ирөөдөөн билэр-нестэр, бусуулахтар. Ити эрөөн «Мархавийн шоу»-га «Нелүкээдэ» талынан, атын сага тохал-шары сааланы толорбүт көрөөчүүлэр астына-дунһуйа билдистлэр.

[illegible]

«Мичийбэнэ» иодх төвдрын талын-талба, нэрүн кыргытара кысылдының, хаамаңгар бңнэхэ сыр дык, нэрэ мнчээр калымак солзхэттилер.

Бу хэмжээг фовард Мугудай уурын тэрбэхтвэлхтарын, нэгдсэн хяналтзвхтарын бэлдэлтлгэлдсэ нэрдөрүлүнэ. Онд нэрүгт мвастард. Е. А. Степцова, чармлаа үлэлср, ЮНЕСКО тэрглхбмт, 50 снлсгэр энч.

УЛУУСЫН ИТГЭНИЙГ ДЭВЖТЭЭХ ХАРУУ-НОНГУУС СЭЛЭ
ЛЭГЭЙ

Чакыр, Армыдаах урнав. Чуралчы опто-сенуолаа
рык радиоллолунушка: күөн жорсүүүлэрингэр ч
рыпчылар хордойон, финяга кыттар бырааптанчы
лар.

Бастаны түбүмжөт окуучулар: бэйлелерин ян ил
илгир тираң турар, пробтемалары, тукутар кесүү
лары монгерүү суолтары, корут педагогинатич
кыымаларын көрдөөт күллү-түөттөр, частушжалар
пародиялар көмөлөрүнөн көрөчүгө тпарткэр. Кол
лентиттер бары да кылпанан болтеминюртиттер. Акы
лах учуутталдах Арсыллах окуулатылтан жалбит
итер бу хобуйдахтера домобовун, малаатахтера эи
кабаяын. Итини этен эрдэхтере үлган норуонна баа
дикан.

Ихнээг түүнэмэхээ улууус политический, обществен-
тай, экономический хэрвэлхыстэйбэннайт олохуу кыл-
дыбатах проблемдларын сытыг сэтгилгэ тардэргэ.
Индүүүстэй сүбэни биэлэргэ сэрүдэхтарын Чураалчы

Хятаагн аах хэшилжэгийн эдэр ыаллара Анка, Илья, Семеновтар уулна Кытаанахтак Любень, Гениадий, Мигуловтар Кылаагннэ харсууна, бар даанхирууч ил-мэгэр ? туһумэеэнь дэна хэргэгийнэ туох сатилий-дэхтэрини. туохта дэсхурдаахтарын хөрдөрнө ку-рэхтэстилэр.

Илья Семенов. Горнай улууһук 12 олоһоһо наһаан устакан уоллара. Билиэхэ 1992 сыллаахха күтүөт үбүтүбүт. Уус тарбахтаах, кэрэхсэнэр чили. Семенов-төр Уруйдаах дияй уойлаахтар. Айта динэн кыыс-таахтар.

Геннадий Монгол-олуунан тэвчлэл, Илэн Си-
биркөөрх культура янстугутар уаранг сүлдэн
Любани нэрсэн бэл буюурут, Саха сирнгар нэлбт
Великий кинилэр Нарыва дээн хууштаахтар, Дэр-
жунгай дээн хууштаахтар.

Ихэнх явдал, хэргийн дагуу эрхтэй, гэмтэй, үлгэр дууригчид, олонд олгогчид, бусад хүмүүсэд АНУ-ын хорьсон зүйлсийг олгох.

Бу күйнөртө Батышқа, Хайхасын нэһиликтисэр, Улаан саргахрийаан, үрдүккөтүү буолан заста. Дирик, бадаар, Чанын, Хайхасын оскуохтарыын учуута. Акара: түмсөк волейболга, тенниска, уюура саздымакка күрүстэстилэр.

Волейбол: олохтоохтор бастаатылар, отгон дьах-
тадарда: Дирикт-энтропколатын хууардета: пинини
исте:

Ренберг, Семен Дмитриевич; Васильев, унин; Ивановская, Сару; Хайратов, чивин; скитинизатин, ле-
мускан, джипон, булдулар. Духовная улуусу бик-
зор омондочу экин билим Хайратовтун учуруна
А. Петрова, кона; Диринг, А. М. Озерской, тиги.

[illegible]

Эсэ сэдгэн савтнхьах ёлтыга жүрахтэлни буул-
бутун тулукан I нэгэриниллаэх судууна В. М. Лав-
рентьев маныхь хэпээртэ.

— Мугудайга савнах итхыга республика дүүтээс тренерэ Н. С. Захаров үлэлнир. Бу күрэхтэйнгэ 4 спорт маастарытар кандидат усна 1, II разрядлах спортсменнар кыттыкхылар. Худалтэйн күмүгуняа салтын саятынэн өтхыга спорт маастарытар сахаттан бастакы кандидат Илья Толстухин нываал, «Ик-тэ» савнаа набарчидаланна. Билээрэк эрдэ тахсыбытын үрдүгүн, турапчытан нылтааччы абы-
лах

Игнйилгэктэртэн бэстакышак мугудайдар маанымс
днхалы төрөөһинжээхтин шибалаабыггара хайда
Ныаг эрэ сап Улууэ нуньурмай олодор сана суу
рээн илкрээ уолна нубаана суохтук.

Г. ПОТАПОВА

оскуулалтын эдэр учуурталлара өсгөннийхээхтнй тогчр-
дулар. Ижилэр КВН ыытыллар схематых тйба нй-
лоон, габоланыабыттан бүтүөр диэрн бнэр тэтнхтнч
түсөлүлэр.

Турлус түлүмөккө ХХI үйө осыюлмөтө, кайдак бую-
луктаауың дигэн баба самваның алымыктаах жердөрүү-
гө чокырдар кабылыс ылаа түстүдөр. Сүрүн байы-
лыыр-көңүлүүр оруулу улуус бинир бастын учуутала
В. В. Петров ылла.

Төрдүсү түшүмөккө учууталлар интеллектуальдык тайымнарын түртүстүлөр. Хаммадалар бөлөмизди ирилтык болурустарын байз-бөлөмиздөр бирдөлдөр. Бу сырыла өмөк Чуралчы окулалтын хаммадала чорбөлө.

Күрж бэлдвэрийн түлүүрхтэн түлүүрх ажлын ёсч
түлүүрхэвч, мөрөөчүүдэр икки чавс васыгын бнл
бэнкнз да халхмлар.

Түмүнкө калыр сөзгө Үөрөтхэниң сылыннай бийлэ
рилдибитхэниң сибростөөн, улуус үрдүнөй ытыллар
бу согуң. туһаах дьаһалга кытартан Хэти
уонна Кытаань орто оскуолалара айкаластанныттар
камалтотуруң, айдэмтүлү элэр төрөстөөтү:

М. НИКИТИНА

Ойлуу янтлгэ жэрсүүлэр уустуу ситуациялард
хынаарыта икки эдэр баал чачы да жстыннарар
иллэтээр бирдкээр. Дынэ жэргэннэр талтынр дь
рыктардаахтар. Семсөөтэр ийэлэрэ наскы бөөтөн
тон бэйлаабыт, Монгуштар авалара Геннадий ово
ну интлгэ аяллаах киикгэтэрх, оттон ийэлэрэ
чынэ хайааиналарыгар арвас сүбэлэри, муукалчар
быт.

Бэлчэри эдвийндин-балмыгны Софья уонна Хри-
стиял Сорочоумовалар ырыалара кнэргэттэ. Арчы-
лах эдэр ыалхарын эфалара азылх саталах буо-
лук, сабырлыктарда. Ол эрэлэрн Семенистар үтүөнэ
күлүһүэр, көрөө тардылар ыал эбит дэнэ бэртэ-
лэ өйдөбүл хаалта.

М. ГЕРАСИМОВА

зохтөрхн бүлбэтылэр, Сэлхүмэргэ Н. Н. Ромаша
Дирин; уонна А. М. Михайлова (Чакыр) ыһаыыс
өрүүтүн билдилэр.

Бийнхн учуудалларбгт снтябннлэрхтэк үөрбгт.
ну чнхтэллэрнгэр бадарабгт.

Нийтэн салгыы аңы ДьПУ Чуралчытаавы фылта
ын үрөнзаччыларэ кэлэн илэйболса тиргэ-хорү
а нурухтастыклар.

Удлагдсан олохторхор бичварчлал, Ахметай Дагдэфов нэрлэнэбайдын бичварын бары да бичварчлал Нэгдүгээр олохторхор бичварчлал

Эдэр волабоджатарууг "Славяне-Федун" ордуу
тутай "техникалардыг, сонинуурван" баруучуудыг

ЖАНИН ТЕРАСИМОВА. «Ыр» формост.

